

Огляд

рішень Вищої ради правосуддя,
ухвалених за результатами розгляду
матеріалів про припинення відставки
суддів у 2023–2024 роках

Зміст

1. Правове регулювання питання припинення відставки судді.....	3
2. Рішення Вищої ради правосуддя, ухвалені протягом 2023–2024 років за результатами розгляду матеріалів про припинення відставки суддів.....	5
2.1. Припинення відставки судді у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком щодо судді за вчинення умисного злочину.....	5
2.2. Припинення відставки судді у зв'язку з набуттям громадянства іншої держави.....	7
2.3. Відмова у припиненні відставки судді.....	12
3. Основні аспекти, на які необхідно звернути увагу та які враховуються під час розгляду матеріалів про припинення відставки суддів.....	16

1. Правове регулювання питання припинення відставки судді

Відповідно до пункту 4 частини шостої статті 126 Конституції України однією з підстав звільнення судді є подання заяви про відставку або про звільнення з посади за власним бажанням.

Згідно зі статтею 131 Конституції України в Україні діє Вища рада правосуддя, повноваження якої визначені цією статтею та статтею 3 Закону України «Про Вищу раду правосуддя».

Ухвалення рішень про звільнення суддів у відставку, а також про припинення відставки суддів належить до повноважень Вищої ради правосуддя.

Пунктом 11 частини п'ятої статті 48 Закону України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII «Про судоустрій і статус суддів» (далі – Закон № 1402-VIII) визначено, що незалежність судді забезпечується, в тому числі, правом судді на відставку.

Частиною п'ятою статті 116 Закону № 1402-VIII встановлено, що за суддею, звільненим за його заявою про відставку, зберігається звання судді та гарантії недоторканності, встановлені для судді до його виходу у відставку.

Відставка судді є особливою формою звільнення його з посади за власним бажанням та обумовлена наявністю в особи відповідного стажу роботи на посаді судді; наслідком відставки є, зокрема, припинення суддею своїх повноважень з одночасним збереженням за ним звання судді і гарантій недоторканності, а також набуттям прав на виплату вихідної допомоги та отримання пенсії або щомісячного довічного грошового утримання (абзац четвертий підпункту 3.1 пункту 3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 19 листопада 2013 року № 10-рп/2013 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-13#Text>).

Відповідно до статті 145 Закону № 1402-VIII відставка судді припиняється в разі:

- 1) повторного призначення його на посаду;
- 2) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього за вчинення умисного злочину;
- 3) припинення його громадянства або набуття ним громадянства іншої держави;
- 4) визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим.

Припинення відставки судді є підставою для припинення виплати йому щомісячного довічного грошового утримання, що було нараховано у зв'язку з відставкою.

У разі припинення відставки судді з підстави, визначеної пунктом 2 частини першої цієї статті, пенсія судді нараховується на загальних підставах.

Рішення про припинення відставки судді приймається Вищою радою правосуддя.

Пунктом 17.1 Регламенту Вищої ради правосуддя, затвердженого рішенням Вищої ради правосуддя від 24 січня 2017 року № 52/0/15-17 (у редакції рішення Вищої ради правосуддя від 21 листопада 2023 року № 1068/0/15-23), зі змінами (далі – Регламент), встановлено, що відставка судді припиняється Вищою радою правосуддя з підстав, визначених Законом № 1402-VIII, та в порядку, визначеному Регламентом.

Вища рада правосуддя вирішує питання про припинення відставки судді після його повторного призначення Президентом України на посаду судді на підставі указу Президента України про призначення на посаду судді. Копія рішення Вищої

ради правосуддя про припинення відставки судді надсилається до суду, до якого суддю призначено на посаду повторно (пункт 17.4 Регламенту).

Вища рада правосуддя вирішує питання про припинення відставки судді після набрання законної сили обвинувальним вироком щодо судді у відставці за вчинення злочину та після набрання законної сили рішенням суду про визнання судді у відставці безвісно відсутнім або оголошення його померлим. Після одержання повідомлення суду про набрання законної сили обвинувальним вироком щодо судді у відставці за вчинення умисного злочину чи рішенням про визнання судді у відставці безвісно відсутнім або оголошення його померлим розгляд питання про припинення відставки судді виноситься на чергове засідання Вищої ради правосуддя (пункт 17.5 Регламенту).

Вища рада правосуддя вирішує питання про припинення відставки судді в разі припинення його громадянства або набуття ним громадянства іншої держави після одержання повідомлення уповноваженого органу державної влади про припинення суддею у відставці громадянства на підставі указу Президента України або набуття ним громадянства іншої держави (пункт 17.6 Регламенту).

Згідно із правовим висновком, який викладено в постанові Великої Палати Верховного Суду від 12 жовтня 2023 року у справі № 990/29/23 (провадження № 11-80зai23), Вища рада правосуддя під час розгляду питання про припинення відставки судді діє не в межах дисциплінарного провадження, а в межах її адміністративних повноважень ухвалювати відповідне рішення про припинення відставки судді. Відповідна процедура є по суті позасудовою та односторонньою і не передбачає «спору» для цілей статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/114757813>).

Відповідно до пункту 17.7 Регламенту з повідомленням про наявність підстави для припинення відставки судді до Вищої ради правосуддя може звернутися будь-яка особа, якій відомий такий факт. З метою перевірки фактів, що містяться у повідомленні, Вища рада правосуддя може звертатися до відповідних державних органів, підприємств, установ, організацій.

Питання про припинення відставки судді розглядається на засіданні Вищої ради правосуддя, за результатами якого Вища рада правосуддя ухвалює відповідне рішення, що підписується головуючим на засіданні одноособово. Копія рішення Вищої ради правосуддя про припинення відставки судді надсилається органу державної влади, який забезпечував виплату щомісячного грошового утримання судді у відставці (пункт 17.8 Регламенту).

2. Рішення Вищої ради правосуддя, ухвалені протягом 2023–2024 років за результатами розгляду матеріалів про припинення відставки суддів

Протягом 2023–2024 років Вища рада правосуддя розглядала питання про припинення відставки суддів, зокрема, з підстав набрання законної сили обвинувальним вироком щодо судді у відставці за вчинення умисного злочину та набуття суддями у відставці громадянства іншої держави.

За результатами розгляду питань про припинення відставки суддів Вища рада правосуддя ухвалила 12 рішень про припинення відставки суддів та 1 рішення про відмову у припиненні відставки:

7 рішень про припинення відставки суддів у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком щодо судді у відставці за вчинення умисного злочину;

5 рішень про припинення відставки суддів у зв'язку з набуттям суддями у відставці громадянства іншої держави;

1 рішення про відмову у припиненні відставки судді у зв'язку з набуттям громадянства іншої держави.

2.1. Припинення відставки судді у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком щодо судді за вчинення умисного злочину

Із матеріалів про припинення відставки судді Бурана О.М. у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком щодо нього за вчинення умисного злочину вбачається, що вироком Вищого антикорупційного суду від 25 травня 2022 року суддю у відставці визнано винуватим у пред'явленому за частиною третьою статті 368 Кримінального кодексу України (далі – КК України) обвинуваченні та на підставі угоди про визнання винуватості призначено йому покарання у виді позбавлення волі на строк 5 (п'ять) років з позбавленням права обіймати посади в органах судової влади на строк 3 (три) роки. На підставі частини другої статті 75 КК України Бурана О.М. звільнено від відбування основного покарання у виді 5 (п'яти) років позбавлення волі з випробуванням з іспитовим строком 3 (три) роки.

Рішенням Вищої ради правосуддя від 20 червня 2019 року № 1682/0/15-19 Бурана О.М. звільнено з посади судді Малиновського районного суду міста Одеси у зв'язку з поданням заяви про відставку.

На час розгляду матеріалів про припинення відставки судді вирок Вищого антикорупційного суду набрав законної сили.

Згідно із правовим висновком, який викладено в постанові Великої Палати Верховного Суду від 12 жовтня 2023 року у справі № 990/29/23 (провадження № 11-80зай23), Вища рада правосуддя під час розгляду питання про припинення відставки судді діє не в межах дисциплінарного провадження, а в межах її адміністративних повноважень ухвалювати відповідне рішення про припинення відставки судді. Відповідна процедура є по суті позасудовою та односторонньою і не передбачає «спору» для цілей статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/114757813>).

За результатами розгляду повідомлення Вищого антикорупційного суду про набрання законної сили обвинувальним вироком щодо судді у відставці Вища рада правосуддя, керуючись статтею 145 Закону № 1402-VIII, статтями 3, 30, 34 Закону України «Про Вищу раду правосуддя», пунктами 16.1–16.21, 16.4, 16.7 глави 16 Регламенту (в редакції Регламенту Вищої ради правосуддя, яка діяла на час розгляду відповідних матеріалів та ухвалення рішення Вищою радою правосуддя), ухвалила рішення від 2 лютого 2023 року № 14/0/15-23, яким вирішила:

припинити відставку судді Бурана О.М. у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком щодо нього за вчинення умисного злочину;

копію рішення надіслати до Пенсійного фонду України, який забезпечує виплату щомісячного грошового утримання судді у відставці.

Детальніше з текстом рішення Вищої ради правосуддя від 2 лютого 2023 року № 14/0/15-23 можна ознайомитися за посиланням: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/39195>.

Аналогічний висновок містять рішення ВРП:

від 2 лютого 2023 року № 12/0/15-23 про припинення відставки судді Підгорного І.І. Відповідне рішення ухвалено за результатами розгляду повідомлення Млинівського районного суду Рівненської області про набрання законної сили обвинувальним вироком Млинівського районного суду Рівненської області від 25 квітня 2016 року та ухвалою Івано-Франківського апеляційного суду від 3 листопада 2022 року у справі № 158/803/14-к щодо судді у відставці (вирок Млинівського районного суду Рівненської області від 25 квітня 2016 року доступний за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/57377816>, ухвала Івано-Франківського апеляційного суду від 3 листопада 2022 року доступна за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107220346>, рішення Вищої ради правосуддя від 2 лютого 2023 року № 12/0/15-23 доступне за посиланням: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/39202>). Рішення Вищої ради правосуддя від 2 лютого 2023 року № 12/0/15-23 оскаржувалось Підгорним І.І. в судовому порядку. Рішенням Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду

від 1 травня 2023 року у справі № 990/29/23 позивачу відмовлено у задоволенні позовних вимог (рішення доступне за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110640967>), постановою Великої Палати Верховного Суду від 12 жовтня 2023 року рішення Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 1 травня 2023 року у справі № 990/29/23 залишено без змін (постанова доступна за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114757813>);

від 2 лютого 2023 року № 15/0/15-23 про припинення відставки судді Горбатенко О.М. Відповідне рішення ухвалено за результатами розгляду повідомлення Вищого антикорупційного суду про набрання законної сили обвинувальним вироком Вищого антикорупційного суду від 19 квітня 2022 року у справі № 236/1283/16-к щодо судді у відставці (вирок Вищого антикорупційного суду від 19 квітня 2022 року доступний за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104006726>, рішення Вищої ради правосуддя від 2 лютого 2023 року № 15/0/15-23 доступне за посиланням: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/39201>);

від 2 лютого 2023 року № 17/0/15-23 про припинення відставки судді Василюка О.С. Відповідне рішення ухвалене за результатами розгляду повідомлення Вищого антикорупційного суду про набрання законної сили обвинувальним вироком Вищого антикорупційного суду від 10 червня 2021 року та вироком Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду від 9 лютого 2022 року у справі № 454/2576/17 щодо судді у відставці (вирок Вищого антикорупційного суду від 10 червня 2021 року доступний за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97548253>, вирок Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду від 9 лютого 2022 року доступний за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103072540>, рішення Вищої ради правосуддя від 2 лютого 2023 року № 17/0/15-23 доступне за посиланням: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/39197>);

від 11 квітня 2023 року № 332/0/15-23 про припинення відставки судді Ющука О.С. Відповідне рішення ухвалено за результатами розгляду повідомлення Вищого антикорупційного суду про набрання законної сили обвинувальним вироком Вищого антикорупційного суду від 20 липня 2022 року та ухвалою Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду від 8 березня 2023 року у справі № 161/12522/18 щодо судді у відставці (вирок Вищого антикорупційного суду від 20 липня 2022 року доступний за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105339466>, ухвала Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду від 8 березня 2023 року доступна за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109607547>, рішення Вищої ради правосуддя від 11 квітня 2023 року № 332/0/15-23 доступне за посиланням: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/39542>).

За результатами розгляду повідомлення Вищого антикорупційного суду про набрання законної сили обвинувальним вироком Вищого антикорупційного суду від 7 лютого 2024 року у справі № 991/11189/23 щодо судді у відставці Салія В.В. Вища рада правосуддя, керуючись статтею 145 Закону № 1402-VIII, статтями 3, 30, 34 Закону України «Про Вищу раду правосуддя», пунктами 17.1–17.3, 17.5, 17.8 Регламенту Вищої ради правосуддя ухвалила рішення від 11 квітня 2024 року № 1112/0/15-24, яким вирішила:

припинити відставку судді Салія В.В. у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком щодо нього за вчинення умисного злочину;

копію рішення надіслати до Пенсійного фонду України, який забезпечує виплату щомісячного грошового утримання судді у відставці

Детальніше з текстом вироку від 7 лютого 2024 року у справі № 991/11189/23 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116832909>.

Детальніше з текстом рішення Вищої ради правосуддя від 11 квітня 2024 року № 1112/0/15-24 можна ознайомитися за посиланням: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/44973>.

Аналогічну позицію Вища рада правосуддя виклала в рішенні від 2 липня 2024 року № 2011/0/15-24 про припинення відставки судді Кренцеля М.І. Відповідне рішення ухвалене за результатами розгляду повідомлення Вищого антикорупційного суду про набрання законної сили обвинувальним вироком Вищого антикорупційного суду від 2 вересня 2021 року та ухвалою Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду від 16 травня 2024 року у справі № 349/508/16-к щодо судді у відставці (вирок Вищого антикорупційного суду від 2 вересня 2021 року доступний за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99349432>, ухвала Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду від 16 травня 2024 року доступна за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119745888>, рішення Вищої ради правосуддя від 2 липня 2024 року № 2011/0/15-24 доступне за посиланням: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/46314>).

2.2. Припинення відставки судді у зв'язку з набуттям громадянства іншої держави

Із матеріалів про припинення відставки судді Шиповалової Т.Д. у зв'язку з набуттям нею громадянства іншої держави вбачається, що до Вищої ради правосуддя 26 липня 2019 року надійшло звернення Управління Служби безпеки України в Херсонській області (далі – Управління СБУ в Херсонській області) про припинення відставки судді Шиповалової Т.Д. у зв'язку з набуттям нею громадянства іншої держави.

Управління СБУ в Херсонській області у зверненні зазначило, що в межах контррозвідувального захисту органів державної влади та місцевого самоврядування від розвідувальних спрямувань, інших протиправних посягань з боку іноземних спецслужб, насамперед російської федерації, закордонних урядових та недержавних організацій отримано інформацію щодо порушення вимог Закону № 1402-VIII суддею у відставці, громадянкою України Шиповаловою Т.Д.

Управління СБУ в Херсонській області встановило, що суддя Горностаївського районного суду Херсонської області Шиповалова Т.Д. у відставці з метою призначення їй щомісячного довічного грошового утримання судді у відставці зверталась до нелегітимних органів на тимчасово окупованій території Автономної

Республіки Крим, а саме до так званого управління судового департаменту республіки крим. Однак їй було відмовлено, оскільки вона не працювала на півострові та не отримувала пенсії на момент його окупації російською федерацією.

Шиповалова Т.Д. у 2018 році звернулась до так званого залізничного районного суду міста Сімферополя з позовною заявою до нелегітимного управління судового департаменту республіки крим про визнання незаконним рішення про відмову у призначенні щомісячного довічного грошового утримання, обґрунтовуючи позовну заяву тим, що вона є суддею Горностаївського районного суду Херсонської області у відставці, рішенням так званого джанкойського районного суду визнано факти: її постійного проживання на так званій території республіки крим, набуття нею громадянства російської федерації та отримання паспорта громадянина росії. Шиповалова Т.Д. вважала, що вона підпадає під дію федерального закону російської федерації «О гарантиях социальной защиты отдельных категорий граждан» та має право на довічне грошове утримання судді у відставці згідно із законодавством російської федерації.

Рішенням так званого залізничного районного суду міста Сімферополя від 12 липня 2018 року у справі № 2-952/2018, яке опубліковане на інтернет-сторінці з назвою «государственная автоматизированная система российской федерации “правосудие”», у задоволенні позовних вимог Шиповалової Т.Д. відмовлено у зв'язку з тим, що вона не працювала суддею на так званій території республіки крим, була одержувачем щомісячного довічного грошового утримання в державі Україна як суддя у відставці, а також є одержувачем соціальної пенсії в російській федерації.

У цьому рішенні підтверджено встановлення так званим джанкойським районним судом фактів постійного проживання Шиповалової Т.Д. на так званій території республіки крим та отримання нею паспорта громадянина російської федерації.

Своїми діями Шиповалова Т.Д. підтвердила набуття нею громадянства російської федерації, визнала незаконно створені російською федерацією на території Автономної Республіки Крим органи та сприяла окупаційній діяльності нелегітимної влади на зазначеній тимчасово окупованій території.

Шиповалова Т.Д. із жовтня 1981 року працювала суддею Горностаївського районного суду Херсонської області, з квітня 1990 року обіймала посаду голови цього суду, Постановою Верховної Ради України від 2 березня 2000 року № 1497-III обрана суддею цього суду безстроково.

Постановою Верховної Ради України від 2 грудня 2010 року № 2766-VI Шиповалову Т.Д. звільнено з посади судді Горностаївського районного суду Херсонської області у зв'язку з поданням заяви про відставку.

Головне управління з протидії системним загрозам управлінню державою Департаменту захисту національної державності Служби безпеки України листом від 9 лютого 2023 року № 5/6/5-811 підтвердило, що згідно з наявними даними Шиповалова Т.Д. отримала громадянство російської федерації, що підтверджується матеріалами рішення так званого залізничного районного суду міста Сімферополя від 12 липня 2018 року у справі № 2-952/2018, опублікованому на офіційному інтернет-ресурсі під назвою «Железнодорожный районный суд г. Симферополя».

Після виїзду на тимчасово окуповану територію Автономної Республіки Крим у жовтні 2021 року Шиповалова Т.Д. не в'їжджала на підконтрольну Україні територію.

Ураховуючи, що Служба безпеки України встановила факт отримання Шиповаловою Т.Д. громадянства російської федерації, відповідно до пункту 3 частини першої статті 145 Закону № 1402-VIII ці обставини є підставою для припинення її відставки.

Згідно із частиною другою статті 145 Закону № 1402-VIII припинення відставки судді є підставою для припинення виплати йому щомісячного довічного грошового утримання, що було нараховано у зв'язку з відставкою.

Відповідно до листа Пенсійного фонду України від 28 лютого 2023 року № 2800-030203-7/1024 виплата щомісячного довічного грошового утримання Шиповаловій Т.Д. припинена.

Вища рада правосуддя, керуючись статтею 145 Закону № 1402-VIII, статтями 3, 30, 34 Закону України «Про Вищу раду правосуддя», пунктами 16.1–16.21, 16.5, 16.7 Регламенту Вищої ради правосуддя (в редакції Регламенту Вищої ради правосуддя, яка діяла на час розгляду відповідних матеріалів та ухвалення рішення Вищою радою правосуддя), ухвалила рішення від 21 березня 2023 року № 229/0/15-23, яким вирішила:

припинити відставку судді Шиповалової Т.Д. у зв'язку з набуттям нею громадянства іншої держави;

копію рішення надіслати до Пенсійного фонду України до відома.

Детальніше з текстом рішення Вищої ради правосуддя від 21 березня 2023 року № 229/0/15-23 можна ознайомитися за посиланням: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/39457>.

Із матеріалів про припинення відставки судді Булавіної Н.І. у зв'язку з набуттям нею громадянства іншої держави вбачається, що до Вищої ради правосуддя 16 жовтня 2023 року надійшло звернення голови ГО «ВО «Автомайдан»» Бутко К.Т. про припинення відставки судді у зв'язку з набуттям нею громадянства іншої держави. У зверненні зазначено, що на сайті «верховного суду луганської народної республіки» з'явилась інформація, що Булавіна Н.І., як суддя, зайняла посаду «голови ради суддів луганської народної республіки». Заявниця звертає увагу, що без російського громадянства Булавіна Н.І. не мала змоги отримати суддівську посаду на територіях, які тимчасово підконтрольні російській федерації.

Булавіна Н.І. із червня 1987 року до серпня 1992 року працювала народним суддею Краснодонського міського народного суду Ворошиловградської області, із серпня 1992 року до липня 2002 року – суддею апеляційного суду Луганської області.

Постановою Верховної Ради України від 11 липня 2002 року № 107-IV Булавіна Н.І. обрана на посаду судді місцевого Краснодонського міського суду Луганської області безстроково. Із березня 2004 року обіймала посаду судді Краснодонського міськрайонного суду Луганської області.

5 червня 2018 року Вища рада правосуддя ухвалила рішення № 1722/0/15-18 про звільнення Булавіної Н.І. з посади судді Краснодонського міськрайонного суду Луганської області у зв'язку з поданням заяви про відставку.

Під час перевірки відповідної інформації щодо набуття Булавіною Н.І. громадянства іншої держави встановлено, що Булавіна Н.І. була призначена суддею «верховного суду луганської народної республіки» відповідно до указу президента російської федерації від 14 серпня 2023 року № 607 «О назначении судей федеральных судов и о представителях Президента Российской Федерации в квалификационных коллегиях судей субъектов Российской Федерации».

Служба безпеки України листом від 16 жовтня 2023 року № 5702/0/8-23 підтвердила, що на російських інтернет-ресурсах, у тому числі офіційних інтернет-сторінках державних органів країни-агресора, наявні відомості про видання указу президента російської федерації від 14 серпня 2023 року № 607 «О назначении судей федеральных судов и о представителях Президента Российской Федерации в квалификационных коллегиях судей субъектов Российской Федерации», у якому зазначено, що на посаду судді «верховного суду луганської народної республіки» призначено особу на ім'я «Булавина Наталья Ивановна». Водночас Служба безпеки України повідомила про відсутність на цей час інформації, яка офіційно підтверджує чи спростовує достовірність зазначеного документа російської федерації та, зокрема, відповідного призначення української судді у відставці.

Листом від 16 жовтня 2023 року № 5700/0/8-23 Пенсійний фонд України повідомив, що, за даними центральної бази одержувачів пенсій, Булавіна Н.І. перебуває на обліку в Головному управлінні Пенсійного фонду України в Харківській області як внутрішньо переміщена особа. Із 16 липня 2018 року зазначеній особі призначено щомісячне довічне грошове утримання судді у відставці, виплату якого припинено в листопаді 2018 року.

За інформацією Головного управління Пенсійного фонду України в Харківській області, підставою для припинення виплати щомісячного довічного грошового утримання Булавіній Н.І. є лист Управління праці та соціального захисту населення адміністрації Немишлянського району Харківської міської ради щодо скасування дії довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи.

Офіс Президента України повідомив про відсутність відомостей щодо подання Булавіною Н.І. заяви про вихід з громадянства України або оформлення нею втрати громадянства України.

Згідно зі статтями 1–3 Закону України від 15 квітня 2014 року № 1207-VII «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» тимчасово окупована територія України є невід'ємною частиною території України, на яку поширюється дія Конституції та законів України. Цей Закон визначає статус території України, тимчасово окупованої внаслідок збройної агресії Російської Федерації, встановлює особливий правовий режим на цій території, визначає особливості діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій в умовах цього режиму, додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних

інтересів юридичних осіб. Окремі території України, що входять до складу Донецької та Луганської областей, є окупованими Російською Федерацією.

Місто Луганськ є тимчасово окупованою територією України.

Частиною першою статті 2 Закону України від 22 травня 2022 року № 2265-IX «Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну» встановлено, що Російська Федерація є державою-терористом, однією з цілей політичного режиму якої є геноцид Українського народу, фізичне знищення, масові вбивства громадян України, вчинення міжнародних злочинів проти цивільного населення, використання заборонених методів війни, руйнування цивільних об'єктів та об'єктів критичної інфраструктури, штучне створення гуманітарної катастрофи в Україні або окремих її регіонах.

Статтю 4 Закону Російської Федерації «Про статус суддів у Російській Федерації» передбачено, що «судьей может быть гражданин Российской Федерации».

Отже, суддею російської федерації може бути лише громадянин російської федерації.

Європейський суд з прав людини наголошує, що оцінка доказів є компетенцією національних судів і Суд не підмінятиме власною позицією оцінку фактів, яку їм було надано в межах національного провадження, гарантуючи право на справедливий судовий розгляд. Стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод водночас не встановлює жодних правил щодо допустимості доказів або способів їх оцінки, що є предметом регулювання національного законодавства та оцінки національними судами (рішення у справі «Трофимчук проти України» від 28 жовтня 2010 року). Однак вимога справедливості судового розгляду включає дослідження способу, у який було отримано та представлено докази, тому завдання Європейського суду з прав людини полягає, з-поміж іншого, в тому, щоб установити, чи було провадження в цілому, включно зі способом отримання і представлення доказів, справедливим у розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_846#Text).

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) не встановлює норми про докази як такі. Отже, Суд не може, в принципі, виключати, що докази, отримані з порушеннями національного законодавства, можуть бути прийняті до розгляду. Національний суд має оцінити представлені йому докази і вагомість будь-яких доказів, які сторона хоче долучити до справи. Однак Суд має пересвідчитися, чи було провадження в цілому, включаючи спосіб збирання доказів, справедливим, як того вимагає пункт 1 статті 6 Конвенції (*mutatismutandis*, рішення у справі «Шенк проти Швейцарії» (*Schenk v. Switzerland*) від 12 липня 1988 року, серія А № 140, сторінка 29, пункт 46).

Оцінивши докази в сукупності Вища рада правосуддя дійшла висновку, що суддя у відставці Булавина Н.І., за якою зберігалось звання судді, набула російського громадянства (держави-терориста) та, обіймаючи відповідну судову посаду нелегітимного суду, порушила вимоги Конституції та законів України, що підриває авторитет правосуддя, довіру суспільства до судової влади.

Установлення факту отримання Булавіною Н.І. громадянства російської федерації є підставою для припинення відставки цієї судді відповідно до пункту 3 частини першої статті 145 Закону № 1402-VIII.

Високий статус судді, особлива важливість виконуваної державної функції, виняткові професійні вимоги створюють багатогранність суддівської етики, яка диктує правила поведінки судді як на службі, так і поза її межами, як щодо чинного судді, так і судді у відставці.

Згідно із частиною другою статті 145 Закону № 1402-VIII припинення відставки судді є підставою для припинення виплати їй щомісячного довічного грошового утримання, що було нараховано у зв'язку з відставкою.

На підставі викладеного Вища рада правосуддя, керуючись статтею 145 Закону № 1402-VIII, статтями 3, 30, 34 Закону України «Про Вищу раду правосуддя», нормами Регламенту, ухвалила рішення від 16 листопада 2023 року № 1059/0/15-23, яким вирішила:

припинити відставку судді Булавіної Н.І. у зв'язку з набуттям нею громадянства іншої держави;

копію цього рішення надіслати до Пенсійного фонду України до відома.

Детальніше з текстом рішення Вищої ради правосуддя від 16 листопада 2023 року № 1059/0/15-23 можна ознайомитися за посиланням: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/41457>.

Аналогічну позицію Вища рада правосуддя виклала в рішеннях:

від 5 грудня 2023 року № 1188/0/15-23 про припинення відставки судді Буханька В.П. у зв'язку з набуттям ним громадянства іншої держави (рішення Вищої ради правосуддя доступне за посиланням: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/42237>);

від 18 січня 2024 року № 142/0/15-24 про припинення відставки судді Міщенко Т.М. у зв'язку з набуттям нею громадянства іншої держави (рішення Вищої ради правосуддя доступне за посиланням: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/43325>);

від 18 січня 2024 року № 143/0/15-24 про припинення відставки судді Купавської Н.М. у зв'язку з набуттям нею громадянства іншої держави (рішення Вищої ради правосуддя доступне за посиланням: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/43327>).

2.3. Відмова у припиненні відставки судді

Із матеріалів про припинення відставки судді у зв'язку з набуттям нею громадянства іншої держави вбачається, що до Вищої ради правосуддя 12 жовтня 2023 року надійшло звернення голови ГО «ВО «Автомайдан»» Бутко К.Т. про припинення відставки судді у зв'язку з набуттям громадянства іншої держави, ураховуючи, що, за інформацією із медіа, суддя має громадянство російської федерації.

У зверненні, зокрема, зазначено, що під час участі судді у конкурсі до Верховного Суду Громадська рада доброчесності (далі – ГРД) затвердила висновок про невідповідність судді критеріям доброчесності та професійної етики й рішення про надання інформації на доповнення до висновку. У цьому висновку ГРД, серед іншого, зазначила про зв'язки судді з тимчасово окупованими територіями України, зокрема про відвідування суддею тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, роботу її сестри в органах окупаційної влади міста Севастополя на посаді начальника відділу законодавчої техніки і систематизації законодавчого апарату законодавчого зібрання міста Севастополя та ділові зв'язки її чоловіка з особами, підприємницька або професійна діяльність яких здійснюється на тимчасово окупованій території України.

Після затвердження висновку в публічному просторі України також з'явилась інформація про те, що суддя має номер платника податків російської федерації. Тобто після російської окупації Автономної Республіки Крим суддя була зареєстрована платником податків, отримала індивідуальний податковий номер і перебуває на обліку в податкових органах російської федерації.

Перевіряючи факти, викладені в повідомленні голови ГО «ВО "Автомайдан"» Бутко К.Т. про наявність підстав для припинення відставки судді у зв'язку з набуттям нею громадянства російської федерації, установлено таке.

Суддя Севастопольської міської ради від 1 червня 1993 року обрана народним суддею Гагарінського районного народного суду міста Севастополя, Постановою Верховної Ради України від 15 жовтня 1998 року № 184-XIV обрана суддею Гагарінського районного суду міста Севастополя безстроково, Постановою Верховної Ради України від 20 вересня 2001 року № 2738-III обрана суддею Апеляційного суду міста Севастополя. Постановою Верховної Ради України від 23 грудня 2010 року № 2871-VI обрана суддею Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Постановою Верховної Ради України від 5 листопада 2013 року № 675-VII обрана суддею Верховного Суду України, Указом Президента України від 30 серпня 2018 року № 259/2018 призначена на посаду судді Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду.

Рішенням Вищої ради правосуддя від 2 березня 2023 року № 170/0/15-23 суддю звільнено з посади судді Верховного Суду у зв'язку з поданням заяви про відставку.

Необхідно зазначити, що під час вирішення питання про звільнення з посади судді Верховного Суду у відставку Вища рада правосуддя ініціювала перевірку наявності в судді громадянства іншої держави.

Зокрема, доповідач – член Вищої ради правосуддя Котелевець А.В. у межах повноважень, визначених частиною першою статті 31 Закону України «Про Вищу раду правосуддя», під час попередньої перевірки заяви судді про звільнення її з посади судді Верховного Суду у відставку (справа № 53/0/6-23) зверталася із запитом до Служби безпеки України про надання інформації щодо наявності громадянства іншої держави та наявних кримінальних правопорушень стосовно судді Верховного Суду.

У відповідь на цей запит Головне управління з протидії системним загрозам управлінню державою Департаменту захисту Національної державності за дорученням керівництва Служби безпеки України листом від 16 лютого 2023 року (вх. № 602/0/8-23) повідомило про відсутність запитуваної інформації, одночасно зауваживши, що в разі отримання даних, які офіційно підтверджували б наявність у вказаної особи громадянства іншої держави та причетність до злочинів проти національної безпеки України, буде проінформовано додатково.

Установлення факту отримання суддею громадянства російської федерації (держави-агресора) є підставою для припинення відставки такого судді відповідно до пункту 3 частини першої статті 145 Закону № 1402-VIII, оскільки свідчить про порушення ним вимог Конституції України та законів України, що, своєю чергою, підриває авторитет правосуддя, довіру суспільства до судової влади.

Згідно із правовим висновком, який викладено в постанові Великої Палати Верховного Суду від 12 жовтня 2023 року у справі № 990/29/23 (провадження № 11-80зай23), Вища рада правосуддя під час розгляду питання про припинення відставки судді діє не в межах дисциплінарного провадження, а в межах її адміністративних повноважень ухвалювати відповідне рішення про припинення відставки судді. Відповідна процедура є по суті позасудовою та односторонньою і не передбачає «спору» для цілей статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/114757813>).

Отже, на день вирішення питання про припинення відставки судді Вища рада правосуддя повинна мати достатні докази, щоб поза розумним сумнівом дійти висновку про припинення громадянства судді у відставці або набуття ним громадянства іншої держави.

Вища рада правосуддя не наділена повноваженнями самостійно здійснювати розслідування обставин, викладених у зверненні голови ГО «ВО «Автомайдан»» Бутко К.Т. про припинення відставки судді Верховного Суду, оскільки має діяти та ухвалювати рішення відповідно до вимог частини другої статті 19 Конституції України.

З метою перевірки фактів, зазначених у повідомленні про наявність підстави для припинення відставки судді, Вища рада правосуддя може звертатися до відповідних державних органів, підприємств, установ, організацій (пункт 17.7 Регламенту).

Головне управління з протидії системним загрозам управлінню державою Департаменту захисту Національної державності за дорученням керівництва Служби безпеки України за результатами опрацювання запиту доповідача – члена Вищої ради правосуддя Усика Г.І. про надання інформації про наявність / відсутність громадянства іншої держави в судді у відставці, скерованого Службі безпеки України в межах перевірки фактів, що містяться у зверненні голови ГО «ВО «Автомайдан»» Бутко К.Т., а також у дописі, який розмістив журналіст програми «Схеми. Корупція в деталях» Г.Шабаєв на своїй сторінці в соціальній мережі Facebook, у листі від 23 жовтня 2023 року повідомило, що «згідно з даними пошукового сервісу “инн физического лица” на офіційному сайті “ФНС россии” (<https://service.nalog.ru>) особа на ім'я “_____”, _____ року народження, отримала російський ідентифікаційний податковий номер ІНФОРМАЦІЯ1, використовуючи паспорт іноземного громадянина серії __ № _____. За вказаними серією та номером значиться паспорт громадянина України судді у відставці. З використанням російського сервісу “недействительные инн физических лиц” на зазначеному сайті встановлено, що вказаний ідентифікаційний податковий номер серед недійсних не значиться».

У наведеному листі Головне управління з протидії системним загрозам управлінню державою Департаменту захисту Національної державності зазначило про відсутність можливості офіційно підтвердити чи спростувати факт отримання суддею у відставці вказаного російського ідентифікаційного податкового номера та громадянства російської федерації у зв'язку з відсутністю дипломатичних представництв цієї держави на території України та небажанням іноземної сторони надавати достовірну інформацію стосовно осіб, які мають громадянство російської федерації або набули його.

На запит про надання інформації щодо перетину суддею державного кордону з 2014 року до 2024 року Головний центр обробки спеціальної інформації Державної

прикордонної служби України надіслав витяг із бази даних «Відомості про осіб, які перетнули державний кордон України, в'їхали на тимчасово окуповану територію України або виїхали з такої території», згідно з яким суддя з 8 листопада 2017 року до 22 січня 2024 року не перетинала державного кордону України в напрямку країни-агресора, а також лінії розмежування з тимчасово окупованою територією України.

Відомості, отримані у відповідь на запити від уповноважених державних органів, не підтверджують факту набуття суддею у відставці громадянства російської федерації.

У письмових поясненнях суддя у відставці зауважила, що обставини присвоєння їй російського ідентифікаційного податкового номера, а також можливе отримання нею свідоцтва про право на спадщину, усупереч вимогам статті 11¹ Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян на правовий режим на тимчасово окупованій території України», були предметом оцінки Другої Дисциплінарної палати Вищої ради правосуддя, яка під час попередньої перевірки дисциплінарної скарги Маселка Р.А. від 22 вересня 2018 року не встановила наявності в її діях як судді Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду ознак дисциплінарного проступку та відмовила у відкритті дисциплінарного провадження (ухвала Другої Дисциплінарної палати Вищої ради правосуддя від 22 червня 2020 року № 1922/2дп/15-20).

Суддя також зазначила, що вважає, що російський ідентифікаційний податковий номер був присвоєний їй за повідомленням нотаріуса, який оформляв спадщину, за заявою сестри. Звернула увагу і на той факт, що документом особи, якій присвоєно зазначений російський ідентифікаційний податковий номер, вказано паспорт громадянина України, виданий їй у 2015 році, що, відповідно, спростовує викладені у зверненні голови ГО «ВО "Автомайдан"» Бутко К.Т. обставини щодо набуття нею громадянства російської федерації.

Вища рада правосуддя під час здійснення перевірки інформації, викладеної у зверненні голови ГО «ВО "Автомайдан"» Бутко К.Т., не отримала доказів на підтвердження факту отримання суддею у відставці громадянства російської федерації, а отже, відсутні визначені пунктом 3 частини першої статті 145 Закону № 1402-VIII підстави для припинення її відставки.

Ураховуючи наведене, Вища рада правосуддя, керуючись статтею 145 Закону № 1402-VIII, статтями 3, 30, 34 Закону України «Про Вищу раду правосуддя», пунктами 17.1–17.3, 17.6–17.8 глави 17 Регламенту Вищої ради правосуддя, ухвалила рішення від 25 липня 2024 року № 2316/0/15-24, яким вирішила відмовити у припиненні відставки судді.

Детальніше з текстом рішення Вищої ради правосуддя від 25 липня 2024 року № 2316/0/15-24 можна ознайомитися за посиланням: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/46694>.

3. Основні аспекти, на які необхідно звернути увагу та які враховуються під час розгляду матеріалів про припинення відставки суддів

До Основні аспекти, на які необхідно звернути увагу та які враховуються під час розгляду матеріалів про припинення відставки судді:

- ✓ правила етичної поведінки для суддів – це сукупність норм, що поширюються на діючих суддів та суддів, які перебувають у відставці;
- ✓ відставка судді є особливою формою звільнення його з посади за власним бажанням та обумовлена наявністю в особи відповідного стажу роботи на посаді судді, за суддею, звільненим за його заявою про відставку, зберігається звання судді та гарантії недоторканності, встановлені для судді до його виходу у відставку;
- ✓ наявність підстав для припинення відставки судді, зокрема набрання законної сили обвинувальним вироком щодо судді у відставці за вчинення умисного злочину;
- ✓ у разі розгляду матеріалів про припинення відставки судді у зв'язку з набуттям громадянства іншої держави мають бути достатні відомості, які підтверджують факт набуття суддею у відставці громадянства іншої держави;
- ✓ Вища рада правосуддя не наділена повноваженнями самостійно здійснювати розслідування обставин, щодо, зокрема набуття суддею у відставці громадянства іншої держави, оскільки має діяти та ухвалювати рішення відповідно до вимог частини другої статті 19 Конституції України;
- ✓ з метою перевірки фактів, викладених у повідомленні про наявність підстави для припинення відставки судді, Вища рада правосуддя може звертатися до відповідних державних органів, підприємств, установ, організацій.

Огляд рішень Вищої ради правосуддя, ухвалених за результатами розгляду матеріалів про припинення відставки суддів протягом 2023-2024 років / Упоряд.: секретаріат Вищої ради правосуддя / Відп. за огляд: член Вищої ради правосуддя Саліхов В.В. Київ, 2025. – 17 с.

Застереження: огляд містить стислий опис деяких рішень Вищої ради правосуддя, з викладенням лише основних положень. Для цілковитого розуміння висловленої в рішенні позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом.

В оформленні титульної сторінки використана робота художника Олександра Богомазова «Абстрактний пейзаж», 1915, 600×640

Стежте за нами онлайн:

